

vergadering **C321**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en
Toerisme

van 21 juni 2022

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de deelname van de minister-president aan de Belgische handelsmissie naar de Verenigde Staten – 3257 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het Britse wetsvoorstel over het Noord-Ierse protocol – 3347 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Bart Tommelein aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de problemen met betrekking tot het Noord-Ierse protocol – 3378 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Vera Jans aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het Britse wetsontwerp om het Brexitakkoord eenzijdig te wijzigen – 3385 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Johan Deckmyn aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de impact van de nieuwe Britse wetgeving in verband met Noord-Ierland – 3407 (2021-2022)	8
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de ontmoeting van de minister-president met mensenrechtenactiviste Nadia Murad en de ondersteuning van Nadia's Initiative – 3371 (2021-2022)	17
VRAAG OM UITLEG van Annick Lambrecht aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de relaties met Letland en het omgaan met beladen erfgoed – 3400 (2021-2022)	18

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de deelname van de minister-president aan de Belgische handelsmissie naar de Verenigde Staten

– 3257 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Cathy Coudyser

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, een paar weken geleden – begin juni – vond een grote handelsmissie naar de Verenigde Staten (VS) plaats. Ze werd geleid door prinses Astrid. Uiteraard nam u ook deel als Vlaams minister-president, naast verschillende federale ministers en ministers van de deelstaten. Tegelijk waren er ook een paar honderd bedrijven en organisaties mee op deze zeven-daagse handelsmissie. Daaronder het middenveld, de universiteiten, en ook ons eigenste Flanders Investment & Trade (FIT).

Het startschot werd gegeven in Atlanta. Nadien is de delegatie naar New York en uiteindelijk ook naar Boston getrokken. Het programma werd gedurende anderhalf jaar voorbereid. Er waren blijkbaar bedrijfsbezoeken, panelgesprekken en ook heel wat officiële ontmoetingen met politici. Het doel van de handelsmissie was natuurlijk om onze bedrijven en ook de Vlaamse markt in de kijker te zetten ten aanzien van Amerikaanse bedrijven en investeerders.

Volgens Flanders Investment & Trade vormde technologie de rode draad doorheen het hele programma. De meeste aandacht ging uit naar de sectoren digital tech – artificiële intelligentie (AI), gaming, fintech – climatetech, healthtech en life sciences, en voeding. Uit de pers vernamen we dat ook farma ter sprake kwam.

Ik had graag een antwoord op de volgende vragen.

Hoe evalueert u als minister-president deze handelsmissie?

Kunt u verslag uitbrengen van de diverse ontmoetingen die u in de Verenigde Staten had, zowel op politiek als op economisch vlak? Wat werd er besproken, en wat is de output voor onze bedrijven?

Kunt u een inschatting maken van de impact van de handelsmissie voor de deelnemende bedrijven? Werden er bijkomende investeringen binnengehaald of nieuwe partnerschappen afgesloten?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Eerst en vooral mijn excuses voor het feit dat ik een beetje te laat ben. Ik kom van de exportbeurs van FIT op de Heizel. Het is de eerste keer dat ik het fysiek meemaakte. Vorige keer, twee jaar geleden, was het digitaal. Ik moet eerlijk zeggen dat ik echt onder de indruk was van die beurs en van de vele mensen die er waren om b2b-afspraken (business-to-business) te hebben. Al onze vertegenwoordigers in het hele netwerk zijn nu in Brussel, en dat is zeer goed. Als het positief is, mogen we het ook zeggen. Het is echt heel goed georganiseerd. Er is heel veel volk en er zijn enthousiaste deelnemers. Dat heeft niets te maken met uw vraag, mijnheer Vanlouwe, of toch wel een beetje, maar dat als excuus voor mijn laattijdige aanwezigheid.

Bon, hoe evalueer ik de handelsmissie naar de Verenigde Staten? Zoals u zei, bezochten we de steden Atlanta, New York en Boston. Iets waarvan ik me bijvoorbeeld nooit rekenschap had gegeven, is het feit dat Atlanta in de top drie

zit van de meest bruisende en meest economisch actieve steden. Ik zou Atlanta daar nooit bij gezet hebben, maar eigenlijk komt die stad dus op de derde plaats in de Verenigde Staten. Dat was voor mij wel een 'ogenopener'.

De vele gesprekken die ik voerde met Amerikaanse bedrijven, bevestigen ons sterke imago. Ook verduidelijkte dit dat we een belangrijke bestemming blijven binnen het Amerikaanse expansiebeleid in Europa. De missie stelde ons in staat om Vlaamse bedrijven, Vlaamse tech en Vlaamse innovatie in de Verenigde Staten op de kaart te zetten, onder meer door de omvangrijke Vlaamse delegatie die deelnam en het sterke programma.

Er waren 129 Vlaamse ondernemers, 23 academici en 11 vertegenwoordigers van federaties. We organiseerden meer dan 160 business-to-businessmeetings voor 56 Vlaamse bedrijven, actief in diverse sectoren. Tijdens de netwerkmomenten, seminars, rondetafels en andere events werden nuttige banden gesmeed. Zoals steeds heb ik tijdens de handelsmissies aandacht voor potentiële en bestaande buitenlandse investeerders voor Vlaanderen. Ik evalueer de missie dus als bijzonder succesvol.

U vraagt ook welke contacten we gehad hebben, zowel politiek als economisch.

In politiek opzicht ontmoette ik de burgemeesters van New York en Boston, en de gouverneurs van Massachusetts en Georgia. Zoals steeds gebruik ik deze meetings om de verschillende gesprekspartners kennis te laten maken met de Vlaamse bevoegdheden en de institutionele context. Dat hoort er nog altijd bij. Als intro voor Vlaanderen noem ik altijd drie getallen: we zijn binnen België 60 procent van de bevolking, 70 procent van het bruto binnenlands product (bbp) en 85 procent van de export. Ik denk dat het de gouverneur van Massachusetts was die daarop zei: 'Jullie boksen dus boven jullie gewicht?' Ik zei: 'Neen, wij werken hard.'

In mijn onderhoud met de burgemeester van New York, Eric Adams, haalde ik het thema hernieuwbare energie aan. In dezen wil men leren van de Vlaamse expertise en hoopt men op een versterkte uitwisseling, overigens niet alleen op het vlak van groene economie, maar ook op het gebied van andere Vlaamse bevoegdheden zoals Jeugd en Cultuur.

Michelle Wu, de burgemeester van Boston, toonde interesse in thema's zoals werkgelegenheid en sociale rechtvaardigheid, stadsvoorzieningen zoals water- en afvalbeheer, infrastructuur en transport, life sciences en groene economie. Ik greep de gelegenheid aan om onze deskundigheid inzake life sciences in de verf te zetten.

Het gesprek met gouverneur Charlie Baker van Massachusetts ging wederom vooral over windenergie en life sciences. Inzake offshore is de staat Massachusetts toonaangevend in de Verenigde Staten, maar wij staan verder. Ik legde de Vlaamse cijfers voor. Op dit moment hebben we 2,3 gigawatt staan op een kustlijn van 65 kilometer. We plannen die tegen 2030 te verhogen naar 5 à 6 gigawatt, om dan naar 8 gigawatt door te stoten. Dan wees ik ook op de rol van DEME en Jan De Nul als wereldspelers met globale expertise, vooral omdat Massachusetts, volgens wat de gouverneur zei, offshoreparken gaat bouwen langs heel de oostkust van de grens van Canada tot South Carolina, en dat hun ambitie 20 gigawatt is. Ik zei dat wij een kustlijn hebben die 42 'miles' lang is, en dat onze ambitie 8 gigawatt is, maar dan staat het ook wel vol. Toen zei hij dat ze misschien toch eens met onze bedrijven zouden moeten praten. 'Plus est en nous', heb ik toen wel gezegd.

Gouverneur Baker en ikzelf menen beiden dat engineering en farma sterke economische fundamenten vormen voor de toekomst. Met toponderwijs en honderden farmabedrijven heeft de staat Massachusetts een robuust ecosysteem. Ook Vlaanderen moet erover waken dat we genoeg studenten warm maken voor STEM-

studies (Science, Technology, Engineering and Mathematics). Uit Davos nam ik die bedenking overigens ook mee.

In Atlanta had gouverneur Kemp het onder meer over de grote aanwezigheid van Vlaamse bedrijven in de regio. Tot zover de politieke contacten.

In economisch opzicht organiseerde FIT vijftien activiteiten en acht 'side events'. Diverse meetings werden ingepland, zowel met bestaande Amerikaanse investeerders als met bedrijven die Vlaanderen overwegen voor toekomstige economische activiteiten. Het betrof voornamelijk, maar zeker niet uitsluitend, technologisch georiënteerde profielen. Zo kwam ik in contact met bedrijven uit de IT-sector, waaronder gaming en cybersecurity, cleantech, luchtvaart, de sector van machines voor papier en verpakking, life sciences, farma en logistiek. Samen met de Invest-afdeling van FIT worden deze contacten en projecten verder opgevolgd.

Tot slot had ik naast de officiële activiteiten zoals steeds een aantal eigen Vlaamse activiteiten. In New York bezocht ik met een Vlaamse delegatie het hoofdkwartier van Nokia Bell Labs en het hoofdkwartier van Johnson & Johnson. Ik was ook aanwezig op de 'In Flanders Fields'-herdenkingsactiviteit voor gesneuvelde soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog in het DeWitt Clinton Park, dit ook als teken van de voortdurende investering van Vlaanderen in dat Clinton War Memorial en het omliggende park. Ik herhaalde hier de oproep van de frontsoldaten, 'No More War', in de vier talen.

Op woensdagavond organiseerde ik een Vlaamse avond in de Morgan Library in New York, waar ook een aantal Amerikaanse genodigden in de bloemen gezet werden voor hun verdiensten voor Vlaanderen. Die Morgan Library is van de bankier Morgan, en ik moet zeggen dat het indrukwekkend is wat daar aan kunst bij elkaar staat, trouwens ook van Vlaamse meesters. Tevens in New York was ik aanwezig op de ondertekening in het Flanders House van de concessieovereenkomst tussen het Amerikaanse bedrijf Plug Power en de Port of Antwerp-Bruges – daar kom ik straks nog wel even op terug –, en ook op de ondertekening van een concessieovereenkomst met Ecoline, dat ook op de oude site van General Motors in de haven van Antwerpen komt.

In Boston had ik een lunchontmoeting met Vlaamse academici, actief aan Harvard en MIT. Ook stonden een bezoek en een rondleiding gepland aan het Museum of Fine Arts, waar recent, mede met financiële ondersteuning van Vlaanderen en Nederland, het Center for Netherlandish Art (CNA) geopend werd. Dit innovatieve onderzoekscentrum is voor Vlaanderen een referentie met betrekking tot de oude meesters en werken uit 16e en de 17e eeuw. Er was ook een schenking van twee families van indrukwekkende Vlaamse meesters. Rond die Vlaamse en Nederlandse kunst hebben ze daar nu dus een Center for Netherlandish Art geopend om verder studiewerk te doen en studenten daarnaartoe te trekken. We hebben dat mee ondersteund, maar dat is op cultureel vlak zeker en vast ook indrukwekkend.

Dan kom ik bij de impact van de handelsmissie en de bijkomende investeringen.

Voor veel deelnemers is de economische missie een startpunt voor onderhandelingen met Amerikaanse zakenpartners. We hopen binnen afzienbare tijd de resultaten van de gesprekken en de bezoeken te kunnen zien.

In de drie steden werden verschillende akkoorden ondertekend. Erg belangrijk is de grote investering – ik heb er net al naar verwezen – door Plug Power van 300 miljoen dollar in de haven van Antwerpen-Brugge. Dat is de productie van groene waterstof: met windenergie die in Antwerpen opgewekt wordt, groene waterstof maken. Tegen 2025 is de bouw van een groenewaterstoffabriek gepland, de eerste Europese productievestiging ter zake. Ik denk dat dat een enorme stap vooruit is voor de haven en voor heel Vlaanderen omdat we ambiëren om een belangrijke

Europese waterstofhub te worden. Terecht was daar een grote weerklink van in de pers. Waterstof speelt een belangrijke rol in de energietransitie en biedt heel wat economische en maatschappelijke opportuniteiten voor Vlaanderen. Ik heb wel ook dingen gelezen dat je 60 procent nodig hebt om 100 procent op te wekken. Dat zal zo wel zijn in de beginfase. Maar hier hangen er lampen: de eerste lamp die ooit gemaakt is, had ook niet dezelfde capaciteit als deze. Dat moet evolueren. Maar we staan hier echt mee als pioniers in die – wat mij betreft – energiebron van de toekomst.

Daarnaast waren er de contracten rond offshore windenergie in Massachusetts – ik heb er net ook naar verwezen. Zowel DEME en de Massachusetts Maritime Academy als New Bedford Ocean Cluster en De Blauwe Cluster ondertekenden overeenkomsten.

Ook de academische delegatie startte partnerschappen op of vernieuwde bestaande samenwerkingen.

Verder ondertekenden veertien bedrijven contracten en samenwerkingsovereenkomsten met Amerikaanse partners. Twee of drie brouwerijen waren zeer actief en hebben in de drie steden die we bezochten, telkens grote distributiecontracten voor Vlaamse bieren getekend. Dat blijkt ook nog heel attractief te zijn op de Amerikaanse markt, niet alleen op de Amerikaanse markt trouwens.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Dank u, minister-president. Met de omschrijving die u gegeven hebt, denk ik dat dit toch wel een heel belangrijke delegatie was die vertrokken is naar de Verenigde Staten en dat daar ook het een en ander uit is gekomen.

Het meest belangrijke – u hebt het uitgebreid aangehaald – is die concessieovereenkomst met het bedrijf – ik dacht uit New York – Plug Power die dus een fabriek zou bouwen in de haven van Antwerpen-Brugge, die in de toekomst ook een soort van hot spot voor de circulaire economie zal zijn en die ons ook zal helpen om klimaatneutraal te worden. Als ik het goed voorheb, zou dat ook de grootste fabriek worden in Europa met de bedoeling de vele chemiebedrijven te kunnen bevoorraden met 12.500 ton aan groene waterstof, maar tegelijkertijd ook de schepen. Ik denk dat Antwerpen daar ook bijzonder sterk staat met zijn waterstof-tankstation, waar wij ook uniek in de wereld zijn.

Daarnaast hebt u ook de vele andere contracten aangehaald. Ik had desbetreffend nog één heel specifieke vraag. U hebt meermaals verwezen naar de offshore windenergie, waar wij als Vlaanderen met onze kleine kust van 65 kilometer – 42 miles – eigenlijk verder staan dan Massachusetts, een van de vijftig Amerikaanse staten. U wees daarbij op de rol van DEME en Jan De Nul als wereldspelers desbetreffend, waar we ook bijzonder fier op mogen zijn. Ik herinner mij van enkele jaren geleden dat ingevolge de Jones Act – een Amerikaanse wetgeving die mischien toch nog wel protectionistisch is – die bedrijven niet actief kunnen zijn in Amerikaanse havens en waterlopen, onder meer om baggerwerken uit te voeren. Ik weet niet of de impact van de Jones Act ter sprake is gekomen. Onze Vlaamse bedrijven DEME en Jan De Nul, maar ook andere baggerbedrijven, zijn over heel de wereld actief, maar eigenlijk voor dat aspect niet in de Verenigde Staten. Mijn aanvullende vraag is of dit ook ter sprake gekomen zou zijn bij uw politieke contacten.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Minister-president, zoals u weet, zijn wij sterk vragende partij om dergelijke handelsmissies te blijven doen. U hebt me de vorige

keer al gezegd dat er de volgende maanden nog een aantal handelsmissies gepland zijn. Zou u me kunnen zeggen welke er nog op de agenda staan? De vorige keer ging het voornamelijk over de kritiek, over het feit dat u in het buitenland was. Zoals u weet, deelt onze liberale fractie die kritiek niet.

En dan heb ik nog een bijkomend vraagje. Men maakt nogal snel de kortetermijnevaluatie van wat zo'n handelsmissie heeft opgebracht. Ik vind dat goed, maar de vraag is of de administratie en Flanders Investment & Trade (FIT) ook een langetermijnevaluatie maken van dergelijke handelsmissies zodat men weet wat er na verloop van tijd uit een missie is gekomen. Het is natuurlijk ook wel zo dat heel wat zaken al gepland zijn en daar dan aangekondigd worden maar wat me nog veel meer interesseert, is wat op langere termijn de effecten daarvan zijn en wat volgens mij dan nog meer bewijst dat dergelijke handelsmissies onder uw leiding nodig zijn.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mijnheer Vanlouwe, de Jones Act is inderdaad ter sprake gekomen. Zowel DEMA als Jan De Nul heeft Amerikaanse vestigingen, juist om die Jones Act te omzeilen maar de twee gouverneurs met wie we hebben gesproken, waren beide geïnstrumentaliseerd om van die Jones Act af te geraken. Als men ziet dat wij een ambitie hebben van 20 gigawatt over heel de Oostkust, dan is dat belachelijk in vergelijking met wat wij hier in Europa doen. En telkens zijn Jan De Nul en DEMA daar belangrijke spelers in. Die gouverneurs waren in elk geval de mening toegedaan dat men die Jones Act toch moest wijzigen.

Mijnheer Tommelein, voor oktober staat Marokko op de agenda en tijdens de tweede helft van dit jaar ook nog Japan. En dan worden er ook nog twee staatsbezoeken gepland, een aan Spanje en een aan Vietnam. Tussendoor staan ook nog Wales en Ierland nog op de agenda. Dat zijn niet echt handelsmissies maar wel internationale contacten. De agenda zal dus op dat vlak niet zo gevuld zijn als de afgelopen zes weken maar dat waren allemaal uitgestelde bezoeken als gevolg van de Brexit. Twee prinselijke missies in een maand tijd, dat was nog nooit gezien en zal wellicht ook in de toekomst nooit meer gebeuren. Voor mij was het bijzonder moeilijk om te zeggen aan welk van die evenementen ik niet zou deelnemen en dus hebben we dat een beetje moeten managen.

Er gebeurt inderdaad een evaluatie. Wanneer men ziet welke contacten tijdens die handelsmissies en tijdens Davos zijn gelegd tijdens de twee laatste jaren van het ministerschap van Geert Bourgeois en welke contacten ikzelf heb gelegd, dan gaat het over bedrijven die al meer dan 3 miljard euro hebben geïnvesteerd in Vlaanderen. Ik zeg niet dat dit het gevolg is van die contacten want dat is moeilijk te achterhalen maar de bedrijven waarmee we contacten hebben gehad, zijn goed voor 3 miljard euro aan investeringen en meer dan 250.000 banen. Baat het niet, dan schaadt het toch ook niet.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, ik dank u voor het aanvullend antwoord. Ik denk dat die handelsmissies inderdaad enorm belangrijk zijn om Amerikaanse ondernemingen en investeerders te overtuigen van de troeven van Vlaanderen en van wat onze bedrijven te bieden hebben voor de Verenigde Staten, zoals op het vlak van windenergie. Tegelijkertijd denk ik ook dat wij hier bijzonder tevreden mogen zijn dat deze handelsmissie daar naartoe is getrokken en dat er inderdaad meerdere contracten zijn gesloten. Dat is niet alleen dankzij de inzet van u als minister-president maar zeker ook van FIT en van mevrouw Tillekaerts. Ik denk dat dit haar laatste missie was en ik vind het dan ook gepast om haar hier kort te vermelden en uitdrukkelijk te bedanken voor het vele werk.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het Britse wetsvoorstel over het Noord-Ierse protocol
– 3347 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Bart Tommelein aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de problemen met betrekking tot het Noord-Ierse protocol
– 3378 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Vera Jans aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over het Britse wetsontwerp om het Brexitakkoord eenzijdig te wijzigen
– 3385 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Johan Deckmyn aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de impact van de nieuwe Britse wetgeving in verband met Noord-Ierland
– 3407 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Cathy Coudyser

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, het Verenigd Koninkrijk heeft de Europese Unie verlaten op 31 januari 2020. Dat is meer dan twee jaar geleden. De Brexit blijft op geregelde tijdstippen de politieke agenda beheersen. Wie hoopte dat het akkoord tussen het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie de post-Brexitrelaties op een ordentelijke manier zou normaliseren, lijkt eraan voor de moeite. Met de regelmaat van een klok verschijnen berichten over de plannen van het Verenigd Koninkrijk om af te zien van bepaalde delen van het akkoord.

Vooraf het protocol betreffende Ierland en Noord-Ierland, kortweg het Noord-Ierse protocol, blijkt een heikel punt te zijn voor de Britten. Gemotiveerd door interne politieke druk vanuit de Noord-Ierse unionisten – die overigens de verkiezingen hebben verloren – heeft de Britse regering een plan neergelegd om bepaalde delen van het protocol aan te passen om de goederenstroom tussen Noord-Ierland en de rest van het Verenigd Koninkrijk te vergemakkelijken. Nu hapert die stroom omdat grenscontroles plaatsvinden om een harde grens op het Ierse eiland te voorkomen en de integriteit van de Europese interne markt te vrijwaren.

Ik had ooit het genoegen om op die grens te zijn. Men zag daar tot voor kort eigenlijk niets meer van, behalve wanneer men naar links keek. Daar werd alles aangeduid in kilometers per uur, en als men naar rechts keek, werd alles aangeduid in miles per hour.

Het Britse wetsvoorstel, waarover het Lagerhuis nog moet debatteren en stemmen, voorziet in de aanpak van onnodig papierwerk of het gelijktrekken van belastingvoordelen voor bedrijven in Noord-Ierland. Daarnaast stelt de wet dat geschillen door een onafhankelijk arbitragecollege en niet door het Europees Hof van Justitie dienen te worden beslecht. Volgens de Britse minister Liz Truss gaat het om een redelijke, praktische oplossing voor de huidige problemen in Noord-Ierland.

Bovendien meent het Verenigd Koninkrijk dat dit wetsvoorstel geen schending zou uitmaken van het internationaal recht. Daarvoor beroept het land zich op het internationaalrechtelijk principe dat stelt dat een staat bepaalde verplichtingen mag schenden om een essentieel belang te vrijwaren. Het beschermen van de Goedevrijdagakkoorden en de vrede in Noord-Ierland is voor het Verenigd Koninkrijk zo'n belang. Verder voelt het Verenigd Koninkrijk zich gesterkt door artikel 16 van de Brexitdeal, dat partijen bij het akkoord de mogelijkheid biedt om maatregelen te treffen indien de toepassing van het Noord-Ierse protocol leidt tot ernstige economische, maatschappelijke of klimaatproblemen die de handel zouden belemmeren.

De Europese Unie houdt er een andere visie op na. Commissaris Sefcovic noemde een heronderhandeling van het protocol onrealistisch en stelde onomwonden dat unilaterale actie door het Verenigd Koninkrijk schade zou berokken aan het wederzijds vertrouwen tussen beide partners. Voor de Europese Commissie is het huidige protocol de enige mogelijke oplossing voor het Noord-Ierse vraagstuk.

De vraag rijst dus hoe de Europese Unie reageert op dit wetsvoorstel en, belangrijker nog, hoe de Europese Unie zal reageren als dit voorstel wordt aangenomen. We zitten nu in de fase van een wetsvoorstel. De Europese Unie zit niet te wachten op een open handelsoorlog met het Verenigd Koninkrijk. Gezonde, vredevolle en rechtszekere handelsbetrekkingen zijn van fundamenteel belang, niet het minst voor Vlaanderen.

De Europese Unie gaf als reactie aan te onderzoeken of juridische stappen mogelijk zijn op basis van schendingen van het protocol. Daarnaast werd het Verenigd Koninkrijk opgeroepen om constructief mee te werken aan een onderhandelde oplossing. De Europese Unie zal ook nieuwe voorstellen lanceren om enkele praktische problemen inzake het Noord-Iers protocol op te lossen.

Minister-president, ik had graag een antwoord op de volgende vragen.

Hoe evalueert u het Britse wetsvoorstel? Welke impact zou het Britse wetsvoorstel hebben op Vlaanderen, de Vlaamse economie en de Vlaamse bedrijven? We weten immers dat 55 procent van de overslag uit de havens van Antwerpen en Brugge tot voor kort naar de havens in het Verenigd Koninkrijk ging. Bent u van mening dat het Britse wetsvoorstel het Noord-Ierse protocol schendt?

Deelt u de mening van Europees Commissaris Sefcovic dat het Noord-Ierse protocol de enige oplossing is voor het Noord-Ierse vraagstuk, of zijn er andere oplossingen? Bent u op de hoogte van voorstellen die de Europese Unie zal lanceren om enkele praktische problemen weg te werken, zoals de Europese Commissie aanhaalde?

Bereidt u zich voor op een situatie waarin het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie niet tot een onderhandelde oplossing komen? Welke impact zou dit hebben op de Vlaamse economie? Ik stel die vraag omdat Vlaanderen in een vorige legislatuur goed voorbereid was en meerdere onderzoeken heeft gedaan nog voor het referendum in de Verenigd Koninkrijk werd gehouden. Het is van belang om rekening te houden met minder goede scenario's. We kunnen maar beter daarop voorbereid zijn.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Collega's, minister-president, het Noord-Ierse Protocol dat meer dan twee jaar geleden werd onderhandeld, maakt integraal deel van het terugtrekkingsakkoord van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie (EU). Ik denk dat daar geen enkele twijfel over bestaat.

Het Protocol is er gekomen om een aantal fundamentele problemen het hoofd te bieden. Ten eerste, ter bescherming van het Goedevrijdagakkoord van 1998 en om te vermijden dat er een harde grens zou komen tussen Noord-Ierland en Ierland. Ten tweede, voor het garanderen van de instandhouding van de interne Europese markt. Het Protocol voorziet immers dat Noord-Ierland deel blijft uitmaken van de douane-unie en de interne markt voor goederen. Daarnaast staat er in het Protocol ook een toestemmingsmechanisme dat het Noord-Ierse Parlement een beslissende stem geeft over de langetermijntoepassing van de Europese wetgeving.

Dit document werd ondertekend door Commissievoorzitter Ursula von der Leyen, raadsvoorzitter Charles Michel, en Boris Johnson, de Britse premier. Ik neem aan dat alle excellenties die getekend hebben ook wisten wat ze getekend hebben. En toch, zoals collega Vanlouwe ook aanhaalde, is het Protocol sinds de inwerking-treding op 1 januari 2021 blijvend voorwerp geweest van tal van discussies. Het ergste is dat deze discussies voortdurend opgepookt worden door de regering van premier Johnson zelf. Om concrete problemen inzake de toepassing van het Protocol aan te pakken heeft de Europese Commissie zich in oktober 2021 al eens bereid getoond om regelingen op maat voor te stellen die het Protocol flexibeler moeten kunnen toepassen. Als gevolg daarvan heeft de EU in april 2022 regels aangenomen om de ononderbroken levering van geneesmiddelen uit Groot-Brittannië aan Noord-Ierland te verzekeren. En toch blijft Johnson het akkoord, dat hij zelf ondertekende, in vraag stellen. Hij ligt er blijkbaar niet echt van wakker dat het meer dan ooit duidelijk is dat hij vooral afleiding zoekt voor de binnenlandse en de eigen persoonlijke problemen. Ook het feit dat hij daarmee het Verenigd Koninkrijk degradeert tot een onbetrouwbare partner op het wereldtoneel laat hem blijkbaar koud.

De problemen blijven duren. Op 13 juni kondigde de Britse regering aan dat ze de afspraken eenzijdig wil wijzigen, opdat niet langer controles moeten gebeuren op goederen die van Groot-Brittannië vertrekken met Noord-Ierland als eindbestemming. Daarmee probeert de Britse regering voor een stuk tegemoet te komen aan de eis van enkele Noord-Ierse unionisten, die dit als een voorwaarde naar voren schoven, vooraleer ze een regering willen vormen met de grootste Noord-Ierse partij, Sinn Féin. Ook zou het Europese Hof van Justitie niet langer controle mogen uitoefenen over de uitvoering van het Brexitakkoord.

Daarop heeft de Europese Commissie een aantal nieuwe inbreukprocedures geopend tegen het Verenigd Koninkrijk (VK) voor het niet-naleven van het Protocol en dus wegens het schenden van internationale verdragen.

Vandaar de volgende vragen, minister-president:

Kunt u meer duidelijkheid verschaffen over het Britse voorstel en de stand van zaken met betrekking tot dit voorstel?

Wat zou de concrete impact zijn van dit voorstel op de handel met Europa?

Kunt u meer toelichting geven bij de inbreukprocedures die door de Europese Commissie werden geopend?

Welke verdere maatregelen plant de Europese Unie te nemen? Kan dit nader worden toegelicht? Wat is uw standpunt hierin?

Ten slotte, wat is de mogelijke impact hiervan op de Vlaamse economie en de Vlaamse bedrijven?

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (cd&v): Minister-president, de twee voorgaande vraagstellers hebben al heel wat context gegeven over het wetgevend initiatief dat in het Lagerhuis werd ingediend en waarmee men eenzijdig een einde wil maken aan bepaalde onderdelen van het Brexitakkoord dat ongeveer anderhalf jaar geleden in voege is getreden.

Met dit ontwerp lijkt de Britse regering tegemoet te komen aan de eis van de Unionisten. Het verhaal gaat over de twee goederenstromen, het zogenaamde groene kanaal en het zogenaamde rode kanaal voor goederen met eindbestemming Noord-Ierland die nog wel aan controle onderhevig zouden zijn. Bovendien – en dat is overigens zeer controversieel voor de EU – zou het Europees Hof van Justitie geen rol meer kunnen spelen bij mogelijke conflicten. Uiteraard leidt dit tot groot ongenoegen binnen de EU. Indien deze wet door het Lagerhuis en het Hogerhuis wordt goedgekeurd, zal deze wet het Noord-Ierse protocol uithollen. Bovendien beschouwt de EU, die vanzelfsprekend een onderhandelde regeling beoogt, dit ontwerp als een provocatie. Daarom dreigt de EU om invoertarieven en invoerquota op te leggen. Bovendien is het internationaalrechtelijk niet aanvaardbaar dat één partij een bilateraal of internationaal goedgekeurd verdrag eenzijdig wijzigt. Dat ondermijnt de geloofwaardigheid op internationaal vlak. We weten vandaag nog niet zeker of dit Britse wetsontwerp uiteindelijk de eindmeet haalt, maar het leidt er intussen al wel toe dat de EU twee nieuwe inbreukprocedures heeft opgestart naast de reeds lopende inbreukprocedure.

Daarom heb ik de volgende vragen:

Wat is het standpunt van de minister-president ten aanzien van het in het Lagerhuis neergelegde wetsontwerp?

Wat kunnen de gevolgen zijn op het gebied van de handelsbetrekkingen voor Vlaanderen en de EU-lidstaten indien dit Britse voorstel wordt aanvaard?

De EU heeft twee nieuwe inbreukprocedures opgestart naast een lopende procedure. Over welke mogelijkheden beschikt de EU nog om deze inbreuk op de Europese interne markt te voorkomen? Welke mogelijke maatregelen kan de EU nemen als het VK de handelsafspraken uiteindelijk eenzijdig opzegt?

Wat zijn de gevolgen hiervan op de Brits-Vlaamse relatie?

Wat is de huidige stand van zaken in de onderhandelingen tussen de EU en het VK omtrent het Noord-Ierse protocol?

De rol van het Europees Hof van Justitie blijft een groot struikelblok. Blijft Vlaanderen zich op dit vlak achter het EU standpunt scharen? Op welke wijze zou men dit volgens u kunnen ontmijnen?

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Minister-president, de collega's hebben de problematiek al ruimschoots omschreven.

De Britse regering presenteerde onlangs nieuwe wetgeving in verband met het reguleren van de handel naar en vanuit Noord-Ierland. Volgens het Verenigd Koninkrijk werkt de overeenkomst die werd bereikt in het kader van de Brexit – het zogenaamde Noord-Ierse protocol – niet. De Britse regering wil bepaalde onderdelen van de overeengekomen regeling unilateraal naast zich neerleggen. Dat is toch een heel vreemde zaak. Het Noord-Ierse protocol bepaalt dat Noord-Ierland deel blijft uitmaken van de Europese eengemaakte markt en douane-unie. Dat leidde tot heel wat frustratie in zowel Groot-Brittannië als Noord-Ierland.

De Europese Commissie besloot op woensdag 15 juni 2022 twee nieuwe inbreuk-procedures tegen het Verenigd Koninkrijk in te stellen wegens de niet-naleving van het protocol. Vandaar dat ik volgende vragen aan u wil voorleggen:

Wat is uw visie op de recente ontwikkelingen? Schaart u zich achter de Europese Commissie?

Wat is de mogelijke impact van de nieuwe Britse wetgeving op Vlaanderen en de Vlaamse economie? Welke acties kan Vlaanderen ondernemen om zich hiertegen te wapenen?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Collega's, ik ga thematisch de verschillende vragen beantwoorden. Eerst en vooral ga ik wat toelichting geven bij het Britse wetsvoorstel en dus ook bij mijn evaluatie ervan.

De Britse regering diende inderdaad een wetsvoorstel in waarbij Britse ministers de bevoegdheid verwerven om grote delen van het Noord-Ierse protocol aan te passen, met name op het vlak van douane, regelgevende aangelegenheden, btw en accijnzen, staatssteun en het algemene governancekader. Verder geeft het wetsvoorstel Britse ministers de macht om ook andere delen van het protocol niet langer toe te passen en deze te vervangen door nationale bepalingen. Dat voorstel zal nu in het Britse Lagerhuis aan bod komen.

Na een eerste lezing ga ik akkoord met de evaluatie op EU-niveau, namelijk dat dit voorstel in strijd is met de gemaakte afspraken onder het terugtrekkingsakkoord. Deze afspraken zijn, voor een goed begrip, door diezelfde Britse regering onderschreven. Bijgevolg schendt dit voorstel, ook naar mijn aanvoelen, het internationaal recht.

De Britse regering zelf tracht deze schending te legitimeren als een 'situation of necessity' en verwijst tevens naar de mogelijkheid die ingebouwd zit in het protocol om een uitzonderlijkheidsclausule in te roepen indien bepalingen leiden tot serieuze economische, maatschappelijke of ecologische moeilijkheden. Ik deel echter de mening van de Europese Commissie dat de Britse argumentatie in dezen niet gerechtvaardigd is. Ik steun dan ook de aanpak van de Europese Commissie om op een duidelijke en serene manier te reageren door enerzijds concrete oplossingen op tafel te leggen en door anderzijds inbreukprocedures op te starten.

Dan is er de vraag naar de mogelijke impact van die eventuele stemming. De impact van het Britse wetsvoorstel zorgt voor onzekerheid en zou bij implementatie de integriteit van de Europese interne markt ondermijnen, en die integriteit van de Europese interne markt is steeds een Vlaamse prioriteit geweest. De concrete impact voor onze economie, onze bedrijven en de Britse handel met Europa, is op dit moment nog moeilijk in te schatten. Dat zal immers afhangen van de uiteindelijke inwerkingtreding van de wetgeving en de mogelijke tegenacties van de EU.

Dan vroegen jullie naar de stand van zaken van de onderhandelingen. Dit protocol is er gekomen na lange, moeizame onderhandelingen met toegevingen aan beide kanten. Het toont respect voor zowel het Goedevrijdagakkoord als voor de integriteit van de Europese interne markt. Het protocol is noodzakelijk om de Noord-Ieren toegang te geven tot de eengemaakte EU-markt voor goederen en om een harde grens op het Ierse eiland te voorkomen. Ik geloof dan ook dat het protocol de enige uitweg is.

Sinds de inwerkingtreding van het protocol heeft de EU er alles aan gedaan om de implementatie ervan in Noord-Ierland zo vlot mogelijk te laten gebeuren. Recent

nog, op 15 juni, heeft de Europese Commissie een meer gedetailleerd pakket van flexibiliteiten voorgesteld. Het gaat onder andere om het verminderen van sanitaire en fytosanitaire controles, het beperken van de douanedocumenten, het creëren van een 'express lane' voor een snellere doorvoer van goederen van Groot-Brittannië naar Noord-Ierland, en een vereenvoudiging van certificering. Deze flexibiliteiten zouden duidelijkheid bieden aan de bedrijven en burgers ter plaatse. De EU staat, zoals steeds, klaar om deze verder te bespreken met het Verenigd Koninkrijk, zij het op voorwaarde dat er niet buiten de contouren van het Iers protocol wordt getreden. Het Britse unilateralisme zorgt momenteel echter voor meer onzekerheid voor de Noord-Ierse burgers en bedreigt eveneens de integriteit van de interne markt.

U vroeg in dat opzicht ook naar de rol van het Europees Hof van Justitie. De rol van het Hof is steeds een heikel punt geweest in de onderhandelingen tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk, maar het is noodzakelijk om de gevestigde werkwijzen rond EU-recht te bewaken. Dat is de enige instantie die bevoegd is voor geschillen rond de interpretatie en de toepassing van EU-recht. Hiervan afwijken zou een gevaarlijk precedent creëren.

Dan waren er vragen over de lopende inbreukprocedures en over wat er zou gebeuren indien de Britten de afspraken eenzijdig opzeggen.

Ten eerste wat betreft de inbreukprocedures: enerzijds gaat het om de verderzetting van een inbreukprocedure die op 15 maart vorig jaar opgestart werd. Dat ging dan over de Britse implementatie van de bepalingen rond certificatie van agrovoedingsproducten. De Commissie had deze procedure on hold gezet om op een constructieve manier verder te kunnen werken met het Verenigd Koninkrijk. Dat is nu natuurlijk onmogelijk. Voor deze procedure zal de Commissie de volgende fase ingaan en een advies uitbrengen.

Anderzijds lanceert de Commissie een nieuwe inbreukprocedure inzake het niet-nakomen van verplichtingen rond de toepassing van sanitaire en fytosanitaire regels, zoals vastgelegd in het protocol. Het Verenigd Koninkrijk voert onvoldoende controles uit en voorziet onvoldoende personeel en infrastructuur in de grenscontroleposten in Noord-Ierland. Verder wordt ook de afgesproken data-uitwisseling vanuit Britse hoek niet gerespecteerd. Momenteel wordt het Verenigd Koninkrijk om uitleg gevraagd. In een volgend stadium kan dan een advies worden uitgebracht en kan de zaak nadien aanhangig worden gemaakt bij het Europees Hof van Justitie.

Het is op dit moment prematuur om voorafnames te doen over waarheen dit leidt en wat de impact zal zijn. Mijn diensten blijven de ontwikkelingen natuurlijk nauw opvolgen. De EU-maatregelen beperken zich voorlopig tot die twee inbreukprocedures. Het verdere proces en de discussie met de Britten worden afgewacht, maar bijkomende maatregelen kunnen niet worden uitgesloten.

We verwachten in deze fase niet dat het Verenigd Koninkrijk de handelsafspraken met de EU eenzijdig zou opzeggen. Dat zou zeer nadelig zijn voor de Britse economie. Indien de EU echter vaststelt dat het Verenigd Koninkrijk het internationaal recht blijft schenden en niet langer als een partner te goeder trouw geldt, dan zou de EU als tegenactie bepaalde delen of het gehele handels- en samenwerkingsakkoord kunnen schorsen. Dat zou natuurlijk catastrofale gevolgen hebben, maar als 'last resort' kan dat niet worden uitgesloten.

Ten slotte, wat is de impact op de relaties tussen het Verenigd Koninkrijk en Vlaanderen? Zoals u weet, is de formele aankondiging van de Britse regering pas vorige week verschenen. Als eerste reactie daarop is er uiteraard overleg tussen de EU-lidstaten, zodat we met een gezamenlijke stem kunnen reageren op de

Britse acties en verdere ontwikkelingen. In een latere fase kan dan bekeken worden of bilaterale contacten met de Britten aangewezen zijn in deze context.

Tijdens mijn recent bezoek aan het Verenigd Koninkrijk in het kader van een handelsmissie, waren er de eerste geruchten over een dergelijk initiatief vanuit de Britse regering. Ik heb ook toen mijn ongerustheid uitgedrukt tegenover mijn gesprekspartners. Het Verenigd Koninkrijk blijft ook na de Brexit voor Vlaanderen een zeer belangrijke partner; in de eerste plaats op economisch vlak, maar onze eeuwenoude relaties en samenwerking vind je terug in tal van domeinen. Goede afspraken maken goede vrienden. Het is dan ook mijn hoop dat we binnen de kaders die we reeds eerder samen zijn overeengekomen, tot oplossingen kunnen komen om een verdere escalatie te vermijden.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, hartelijk dank voor uw uitvoerig antwoord op een toch wel netelige kwestie. Uw antwoord ligt volledig in lijn met wat de Europese Commissie stelt, maar ook wat Ierland benadrukt en ook de Amerikaanse minister van Buitenlandse Handel heeft zich daarover uitgesproken. Ik dacht zelfs dat Marie Lou McDonald in het nieuwe Noord-Ierse parlement duidelijk maakte dat ook zij achter het bestaande protocol staat, waardoor de Britse regering alleen staat en geen steun heeft in bepaalde delen van het VK. Tegelijkertijd zien we dat deze acties mogelijk aanleiding geven tot een referendum over een Verenigd Ierland, dat reeds is aangekondigd, en ook Schotland heeft opnieuw de bedoeling een referendum aan te kondigen over haar eigen toekomst. Dat kan ik alleen maar toejuichen.

Anderzijds is het wel zo dat de drie inbreukprocedures die zijn opgestart waarschijnlijk niet zullen leiden tot een handelsoorlog, maar het is niet uit te sluiten dat de Europese Commissie op termijn invoertarieven zal heffen op Britse goederen. Er kunnen ook quota worden opgelegd en het Europees Hof van Justitie zou Londen boetes kunnen opleggen. Daarmee zitten we in de hele discussie over de erkenning van dat Europees Hof als hoogste scheidsrechter in brexitbetwistingen. De vraag stelt zich hoe het boetes kan opleggen.

Dit alles toont opnieuw de grote kloof die er bestaat enerzijds tussen het Verenigd Koninkrijk – of toch belangrijke delen ervan, alleszins Westminster – en de rest van Europa. Ik stel me nog steeds de vraag hoe het Europees Hof zal kunnen blijven optreden in de toekomst, vermits het gaat over een verdrag tussen de Europese Unie en een voormalige lidstaat. Het Europees Hof zal ook nooit uitspraak doen over het CETA-akkoord (Comprehensive and Economic Trade Agreement), dat ook een verdrag is tussen de Europese Unie en een andere staat. Er kunnen toch wel juridische vragen bij gesteld worden.

Ik heb geen bijkomende vragen.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Dank u wel, minister-president, voor uw antwoorden.

Zoals u al zei is de bescherming van onze interne markt een cruciaal principe. Het is ongelooflijk dat de Britten, en meer bepaald premier Johnson, dat nog steeds niet hebben begrepen. Dat stemt tot nadenken. Want zij hebben heel duidelijk voor de brexit gekozen. We hebben meermaals aan deze zijde van het Kanaal gewezen op de blunder die de Britten zouden maken en op de wereldvreemdheid van sloganeske taal zoals 'Take back control'. Soms zou je denken dat de Britse leiders zich nog steeds in de 19de eeuw wanen. De realiteit is wel wat anders. Het zijn

werkelijk 'conservatives' in de heel extreme zin van het woord. 'Brittannia doesn't rule the waves any more', ook al denken ze zelf van wel.

Het is voor Vlaanderen belangrijk om elke vorm van handelsconflict met het Verenigd Koninkrijk te vermijden, als dat kan. Zoals u al zei is onze Vlaamse economie zeer sterk verweven met die van onze buurlanden, inclusief het Verenigd Koninkrijk. Als kustbewoner dichtst bij die grens, kan ik daarvan meespreken. Er moeten inderdaad duurzame en standvastige oplossingen worden gevonden voor dit probleem, zonder dat daarbij de interne markt, de vrede en de veiligheid op het Ierse eiland in het gedrang komen. In oktober 2021 heeft de Europese Unie haar goede wil al bewezen om te zoeken naar pragmatische, aanvaardbare oplossingen om het goederenverkeer van Groot-Brittannië naar Ierland verder te vergemakkelijken. Het is tijd dat de Britse regering ook eens wat begrip aan de dag legt. Het kan niet altijd van één kant komen.

Ik heb vastgesteld, minister-president, dat u hierover contact hebt met andere landen van de Europese Unie. Dat is waarschijnlijk met de buurlanden Nederland en Frankrijk die evenzeer grote belangen hebben op het vlak van handel met de Britten. Ik hoop dat met deze landen wordt verder gewerkt aan een gezamenlijk standpunt om de heer Johnson duidelijk te maken dat dit voor ons onaanvaardbaar is. Misschien kunt u ook aan uw partijgenoot en partijvoorzitter vragen om nog eens te bellen, want ooit hebben die twee heel goede afspraken gemaakt. Ik herinner me een verkiezingsfilmpje dat Boris Johnson voor uw partij heeft gemaakt. Het is tijd om iets terug te doen.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (cd&v): Dank u wel, minister-president, voor uw heldere antwoorden waarbij u zich natuurlijk volledig achter de evaluatie die reeds heeft plaatsgevonden op het Europees niveau, schaaft. Ook al is de concrete impact op dit moment moeilijk in te schatten, ik vind het toch zeer goed dat uw diensten dit van zeer nabij opvolgen, ook gezien het uitermate belangrijk partnerschap dat we hebben en dat, zoals collega Tommelein aangeeft, toch erg onder druk komt te staan door een aantal handelingen aan de overkant van het Kanaal. Ook het Europees Hof van Justitie blijft continu een heikel punt.

Ik denk dat we terecht kunnen stellen dat er vanuit de Europese Unie echt alles aan gedaan is om de akkoorden zo goed als mogelijk te implementeren. Het is van groot belang dat we zorgen dat we verdere escalatie vermijden, maar ook wel de puntjes op de i zetten in het kader van onze Vlaamse economie en onze Vlaamse bedrijven.

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Dank u wel voor uw antwoord, minister-president.

Ik moet vooraf misschien toch stellen dat ik begrip blijf hebben voor de democratische beslissingen van het Verenigd Koninkrijk. Dat zij uit de Europese Unie wilden stappen, is een zaak die zij zelf beslist hebben. Dat is nu eenmaal democratie.

Een andere zaak is natuurlijk dat gemaakte afspraken die nadien gemaakt worden, wel nageleefd moeten worden. Het moet voor ons ook de bedoeling zijn om die harde grens op het Ierse eiland te vermijden.

De manier waarop dit dossier evolueert, belooft alvast weinig goeds. De Goede-vrijdagakkoorden lijken steeds meer onder vuur te liggen. Ik vraag mij af of die interne politieke problemen van Boris Johnson in Groot-Brittannië niet voor een

destabilisatie zullen zorgen van de akkoorden die naar aanleiding van de Brexit werden gesloten. Ik weet het, het is een retorische vraag, het is een boutade, maar het is natuurlijk wel zo.

Toch dreigt die hele zaak de relaties met het Verenigd Koninkrijk zwaar onder druk te zetten. De vraag blijft wat de concrete gevolgen kunnen zijn voor Vlaanderen en hoe Vlaanderen hierop desgevallend kan anticiperen. U hebt het in uw antwoord over het feit dat u net als de EU stelt dat het Verenigd Koninkrijk geen uitzonderingssituatie kan invoeren. Dit was de enige manier om desnoods af te wijken van de akkoorden. Ik heb het in het begin van mijn repliek gezegd, en zoals het ook al vaak gezegd is in de commissie, *pacta sunt servanda*. Afspraken moeten dus nageleefd worden. Het probleem is natuurlijk dat het Verenigd Koninkrijk bij haar standpunt blijft en dat daardoor alles op een hellend vlak komt te staan.

Het Verenigd Koninkrijk blijft voor Vlaanderen een belangrijke handelspartner. Is er naast de communicatie vanuit de Europese Unie ook vanuit Vlaanderen nog afzonderlijk contact met het Verenigd Koninkrijk om tot oplossingen te komen? We moeten toch elke vorm van handelsconflict met het Verenigd Koninkrijk trachten te vermijden. Onze relaties zijn immers te belangrijk om die op een volledig hellend vlak te zien terechtkomen.

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mijnheer Vanlouwe, er zijn inderdaad twee inbreukprocedures, een nieuwe en een bestaande. Dat gaat dan over de certificatie van agrovoedingsproducten, de manier waarop het Verenigd Koninkrijk die implementeert. Dat was de bestaande. En dan is er een nieuwe inbreukprocedure: die gaat over de toepassing van sanitaire en fytosanitaire regels, de verplichtingen die daarrond leven en die ze niet nakomen.

Wat de rol van het Europees Hof betreft, volg ik uw stelling dat het tamelijk uniek is wat hier gedaan wordt. In andere vrijhandelsakkoorden of zo gaat dat nooit zo ver. Herinner u dat dat ook een van de laatste knelpunten was en misschien ook een van de belangrijkste knelpunten. Maar men heeft daar wel een akkoord rond gesloten. Je kunt wel zeggen 'oké, dat is allemaal toch wel ...', maar men heeft daar wel een akkoord rond gesloten, langs twee kanten ondertekend. Zeggen dat we een akkoord sluiten en daarna zeggen dat het toch allemaal niet zo logisch is, je moet dan wel met twee zijn om dat te wijzigen, je kunt dat niet eenzijdig wijzigen. Ik begrijp de discussie, maar ik denk hier: *pacta sunt servanda*. En als men dat wenst te wijzigen, is dat aan de onderhandelingstafel en niet eenzijdig.

Mijnheer Deckmyn, zijn er afzonderlijke contacten met het Verenigd Koninkrijk? Ik heb u vorige keer gezegd, toen we in de UK waren, hoe moeilijk het voor ons is om op politiek niveau, op het niveau van het Verenigd Koninkrijk politieke contacten te hebben die ertoe doen. Dat is bijzonder moeilijk. Neen dus, op dit moment zijn er geen afzonderlijke contacten. Wij hebben vorige keer goed begrepen dat de prioriteiten van het Verenigd Koninkrijk bij de Commonwealth en bij de G8-landen liggen. Wij behoren niet tot de Commonwealth, dat kunnen we ook nooit meer realiseren, dat is voorbij. En de G8: laat ons nog een beetje werken aan onze buitenlandpolitiek en dan moet dat misschien wel ooit lukken.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de ontmoeting van de minister-president met mensenrechtenactiviste Nadia Murad en de ondersteuning van Nadia's Initiative – 3371 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Cathy Coudyser

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, u had op maandag 13 juni een ontmoeting met mevrouw Nadia Murad – ik hoop dat ik het juist uitspreek –, die de Nobelprijs voor de Vrede won. Ze is toch wel een zeer dappere vrouw, waarvoor ik – maar ik weet ook uzelf – bijzonder veel respect heb.

Haar levensverhaal is bijzonder tragisch maar tegelijkertijd ook wel hoopgevend. Het is tragisch omdat het gaat over een dame die slachtoffer werd van de terreur en de barbarij van Islamitische Staat (IS). Zij werd geboren in het Iraakse Kocho, een dorpje bevolkt door jezidi's. Toen ze amper 19 jaar oud was, bereikten de IS-strijders haar dorp. Wat ze achterlieten, was een spoor van dood en vernieling. Zelf werd ze gevangengenomen en werd ze als seksslavin misbruikt. Anderen, die ongeschikt waren voor de IS-barbaren, werden vermoord. In totaal lieten in haar dorpje meer dan zeshonderd mensen het leven. Nadia Murad zelf verloor haar zes broers en haar moeder. Ze werd verkracht, geslagen en met sigaretten verbrand. Elke dag opnieuw onderging ze dit verschrikkelijke lot, deze afschuwelijke mishandeling, tot ze op een dag kon ontsnappen.

Daar begint het verhaal van de hoop. Ze ontsnapte en slaagde erin om het IS-kalifaat te verlaten. Ze vluchtte naar Europa, waar ze een veilige haven vond. En ondanks de gruwelijke mishandelingen die ze in het kalifaat moest ondergaan, al de pijnlijke trauma's, besloot ze om niet bij de pakken te blijven zitten. Ze haalde kracht uit wat ze had meegemaakt en ontpopte zich als mensenrechtenactiviste voor de jezigemeenschap, tegen wie IS dus een genocide pleegde, en voor al die vrouwen die slachtoffer waren van seksueel geweld door Islamitische Staat.

In februari 2015 sprak ze voor het eerst in de Franstalige krant La Libre Belgique. Haar verhaal laat niemand onberoerd, want ze zet zich in als spreekbuis voor alle slachtoffers van seksueel geweld maar tegelijkertijd ook voor haar jezigemeenschap. Ze sprak ondertussen ook voor de Verenigde Naties. Ze werd beloond met de Václav Havelprijs, de Sacharovprijs en in 2018 met de Nobelprijs.

Ik ben dan ook bijzonder fier dat ook Vlaanderen het belangrijke werk van Nadia Murad erkent en ondersteunt. Ze bezocht ook reeds ons parlement. De toenmalige minister-president kondigde hierbij een subsidie van 250.000 euro aan voor het Initiative, een non-profitorganisatie die werd opgericht door Nadia Murad en die zich blijft inzetten voor slachtoffers van seksueel geweld en heropbouw van de jezigemeenschap in Irak.

Bij uw ontmoeting kondigde u ook aan dat u eveneens een subsidie van 200.000 euro zou toekennen aan het initiatief. Ik denk dat we daar bijzonder tevreden mee mogen zijn. We tonen zo duidelijk aan welke kant wij staan en wat onze prioriteiten zijn: een einde maken aan het gebruik van vrouwen als oorlogsmiddel, zoals we bijvoorbeeld ook zien in Oekraïne vandaag, en een bijdrage leveren aan de heropbouw van de jezigemeenschap in Irak, een gemeenschap die het slachtoffer werd van een brutale genocide.

Minister, ik heb dan ook maar een heel korte vraag. Kunt u wat toelichting geven over uw ontmoeting, en ook over de subsidie die u aan haar vzw, haar ngo, wenst uit te keren?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mijnheer Vanlouwe, ik had met mevrouw Murad een goed en constructief gesprek over de situatie van de jezidigemeenschap in het Iraakse Sinjar en de moeizame terugkeer van de jezidi's uit vluchtelingenkampen. Dat blijft een belangrijk thema. Zoals jullie wellicht weten, collega's, verblijven naar schatting 200.000 jezidi's in precare omstandigheden in vluchtelingenkampen.

Mevrouw Murad drukte haar dankbaarheid uit voor de steun die haar organisatie 'Nadia's Initiative' van Vlaanderen reeds heeft ontvangen. Voor alle duidelijkheid: eerst gaf toenmalig minister-president Geert Bourgeois 250.000 euro en dan ik 200.000 euro. Dat is al toegekend. Ze lichtte enkele concrete verwezenlijkingen toe die, onder meer met Vlaamse steun, de levensomstandigheden van de jezidigemeenschap verbeterden. Dat gaat voornamelijk over onderwijs en de begeleiding van vrouwen in kwetsbare situaties.

Ik betuigde mijn diepste respect voor de belangrijke rol die mevrouw Murad en haar team verrichten in de heropbouw van de regio en ik sprak blijvende Vlaamse steun uit voor de jezidi's en de moeilijke situatie die zij meemaken. Verder bespraken we de veiligheidssituatie nu het gevaar van IS ogenschijnlijk geweken is.

Ten slotte – en dat is nieuw – kondigde ik aan dat Vlaanderen opnieuw bereid is om financieel bij te dragen aan de werking van 'Nadia's Initiative'. We spraken af om daarover verder concreet contact te houden tussen haar administratie en die van mij om te kijken hoe we dat kunnen operationaliseren. Dat is dan de derde keer dat we de steun zullen toezeggen.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Dank u wel, minister-president. Ik heb daar weinig aan toe te voegen, behalve dat ik zelf ooit een delegatie van jezidi's ontvangen heb hier in Brussel en ook de verschrikkelijke verhalen gehoord heb van wat deze jezidi's hebben moeten meemaken onder het islamitisch fundamentalisme van IS. Ik ben ervan overtuigd dat dit een goede steun is, een belangrijke subsidie voor deze jezidigemeenschap. Het is positief dat dit inderdaad in de toekomst verder opgevolgd zal worden, dat er bijkomend verder contact zal zijn omdat wij inderdaad deze slachtoffers van religieus fanatisme van het islamisme verder moeten blijven ondersteunen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Annick Lambrecht aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management, over de relaties met Letland en het omgaan met beladen erfgoed – 3400 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Cathy Coudyser

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (Vooruit): Minister-president, er is in Vlaanderen wel wat zogenaamd 'dark heritage', duister erfgoed, te vinden. Dat zijn monumenten en

standbeelden die een beladen geschiedenis van kolonialisme, slavernij of collaboratie hebben. Enkele recente incidenten de afgelopen weken maken duidelijk dat heel wat steden en gemeenten, heel wat lokale besturen, worstelen met de omgang met dat beladen erfgoed.

Soms heeft dit duister erfgoed niet alleen een lokale maar ook een internationale dimensie. Zo was er de diplomatieke rel met Letland die is ontstaan rond 'De Letse Bijenkorf voor Vrijheid' in Zedelgem in West-Vlaanderen. Dat monument werd recent weggehaald en staat nu ergens in een depot te wachten op een andere definitieve bestemming. Dat monument herinnerde sinds 2018 aan het krijgsgevangenkamp voor Letse en ook andere soldaten dat het Britse leger na de Tweede Wereldoorlog in de gemeente had gevestigd, maar kreeg nationale en internationale kritiek, nadat bleek dat het een eerbetoon was aan de 12.000 Letten die niet gewone krijgsgevangenen waren, maar leden van de Waffen-SS. Na veel debat, een advies van een panel van internationale experts en ook een tussenkomst uit Vlaanderen, besliste de gemeente Zedelgem uiteindelijk om het monument te verwijderen.

Op 25 april 2022 ontmoette de secretaris-generaal van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken van de Vlaamse overheid een delegatie van het Letse ministerie van Buitenlandse Zaken, samen met de ambassadeur van Letland in België. Tijdens deze ontmoeting werd de Vlaams-Letse samenwerking besproken. Ik heb de volgende vragen:

Kwam tijdens deze ontmoeting het monument in Zedelgem ter sprake? Zo ja, wat was de concrete inhoud van dit gesprek? Zo nee, werd dit door geen enkele aanwezige partij voorafgaandelijk aangegeven als een onderwerp van gesprek?

Was er iemand van het kabinet van de minister-president aanwezig bij deze ontmoeting?

Vonden er naast deze ontmoeting gesprekken plaats met vertegenwoordigers van de Letse overheid rond het incident in Zedelgem?

Wat is uw visie omtrent dit monument, de relaties met Letland en de commotie die ontstond?

Op welke manier en vanaf wanneer was u betrokken bij gesprekken rond dit monument?

Nam u zelf het initiatief om hierover contacten te leggen of werd u door de betrokken gemeente gecontacteerd?

Wat is de houding van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken ten aanzien van duister erfgoed met een internationaal karakter?

De voorzitter: Minister-president Jambon heeft het woord.

Minister-president Jan Jambon: Mevrouw, de ontmoeting op 25 april 2022 met een delegatie uit Letland, geleid door de Letse ambassadeur, past binnen de reguliere werking van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken. Twee- à driejaarlijks worden dergelijke gesprekken georganiseerd. Ze gebeuren in uitvoering van de samenwerkingsverdragen die Vlaanderen in de jaren negentig afsloot met tal van, voornamelijk Oost-Europese, landen. Er werd over heel wat thema's beraadslaagd, altijd met versterkte samenwerking als doel. Het monument in Zedelgem kwam toen eerder in de marge ter sprake.

Het was de ambassadeur die het belangrijk vond om een stand van zaken te verschaffen. Hij wees erop dat men in Letland bezorgd is over wat met het

monument zal gebeuren. De Letse overheid verkiest het monument te behouden en wil vermijden dat dit voor altijd in een gemeentelijk magazijn verdwijnt.

Het gaat weliswaar om een monument dat herinnert aan een ingewikkeld en zwaar verleden, dat tot vandaag onderwerp van discussies en van historisch onderzoek vormt. Vanuit Letland argumenteert men dat de Letse jongemannen, vaak geworven tijdens de eindfase van de strijd met de Sovjet-Unie, bijna allen min of meer gedwongen werden. Het ging soms om heel jonge mensen, tieners in enkele gevallen. Het naziregime zette hen in 1944 in om de oostgrenzen nabij de Baltische Staten te verdedigen. Dat is de lezing vanuit Letland.

Bij de ontmoeting was niemand van mijn kabinet aanwezig. Het ging om een van de vele bijeenkomsten die jaarlijks op ambtelijk niveau worden georganiseerd. Bij de opvolggesprekken van samenwerkingsakkoorden is nooit iemand van het kabinet betrokken. Spreken over een diplomatieke rel is een beetje overdreven. Er is wel een gevoeligheid. Ik zou het eerder zo willen uitdrukken.

De secretaris-generaal van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken had korte tijd nadien een opvolgingsgesprek met de ambassadeur. Dit gebeurde ter gelegenheid van het ondertekenen van een verklaring waarin beide landen aangaven dat ze blijven samenwerken. Ook toen bracht de ambassadeur de kwestie nog eens ter sprake.

De gemeenteraad van Zedelgem nam, samen met het Museum van de Bezetting in Riga, het initiatief om dit monument in 2018 op te trekken. Ik heb begrepen, mevrouw Lambrecht, dat ook uw partij toen akkoord was met deze realisatie en de financiering ervan goedkeurde. Het is dus de bevoegdheid van de gemeente om daar verder mee om te gaan, in samenspraak met het Letse museum dat mee financierde. Om die reden trouwens werd een eerdere parlementaire vraag over deze kwestie uitgebreid behandeld door minister Bart Somers, bevoegd voor Binnenlands Bestuur. Ik verwijs naar de actuele vraag 748 van 7 juli 2021 van de heer Tom De Meester.

Mijn kabinet werd de voorbije weken hierover aangesproken door de ambassadeur van Letland. In mei 2022 stuurde ik een brief aan de burgemeester van Zedelgem. Hierin suggereerde ik om eventueel nog tot eind dit jaar te wachten met het verplaatsen van het monument in de gemeente. Dit zou de bezorgdheid in Letland wegnemen en ondertussen kon worden bekeken wat men in de toekomst met dit monument kan aanvangen. Eventueel zouden historici uit Letland en Vlaanderen de tijd krijgen om de achtergrond nog wat meer in kaart te brengen. Het was puur een vrijblijvende suggestie van mijn kant, want rekening houdend met de gemeentelijke autonomie blijft dit natuurlijk een beslissing van het gemeentebestuur.

De medewerkers van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken houden over deze kwestie zowel contact met het gemeentebestuur van Zedelgem als met de Letse ambassade. Het is echter in eerste instantie aan het gemeentebestuur om te bekijken hoe het verder moet met hun monument. Dit was ook de boodschap die ik schriftelijk heb meegedeeld aan de ambassadeur en aan de minister van Buitenlandse Zaken van Letland.

Toevallig had ik vrijdag nog een ontmoeting met de ambassadeur van Letland bij de opening van het vernieuwde stadhuis van Antwerpen. Ik heb er nog even met hem over gepraat om de contacten aan te houden en te bekijken of we toch niet tot een oplossing kunnen komen. Het ligt aan Letse kant bijzonder gevoelig. Ik zou het wel betreuren mocht dat de politieke contacten met Letland in de weg staan. We werken eraan verder, in alle respect voor de gemeentelijke autonomie, dat is zonneklaar.

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord

Annick Lambrecht (Vooruit): Dank u wel, minister-president. Er wordt heel vaak met de lokale autonomie geschermd, te pas en te onpas, want wij vinden dat het soms een reden is om niets te doen. De bevoegde schepen in Zedelgem heeft eigenlijk in de gemeenteraad gezegd dat zij wil wachten op het bezoek van de minister-president aan de Baltische staten. Is het op vraag van u, dat de schepen dat zegt, of heeft uw kabinet dat gevraagd? Waarom zou zij dat op eigen houtje vragen? Dat is een vraag die ik nog bijkomend wil stellen. Bent u ervan op de hoogte, dat zij zegt dat ze zal wachten tot uw bezoek aan de Baltische staten, vooraleer een bepaalde beslissing te nemen?

Minister-president Jan Jambon: De beslissing in de gemeenteraad, in de gemeente Zedelgem, is genomen. Dat monument is weggenomen. Het is wel zo dat wij een missie hadden gepland naar, onder andere, Letland. Litouwen is doorgegaan, maar Estland en Letland zijn niet doorgegaan. In de voorbereiding van dat bezoek hebben we een contact gehad met de gemeente Zedelgem, zoals ik daarnet zei, met de vraag om het monument eventueel nog tot het einde van het jaar te laten staan, zodat we daar een gefundeerde oplossing voor zouden kunnen vinden, zonder dat dit met een wat gewrongen situatie met Letland zou leiden. Die vraag hebben wij gesteld. Maar nogmaals, dat was een vraag, maar we hebben gezegd: jullie beslissen, we stellen jullie gemeentelijke autonomie niet in vraag. De missie naar Letland is niet doorgegaan, dus ik weet niet waar de schepen eigenlijk op doelt.

Maar voor alle duidelijkheid: er zijn contacten geweest. Ik heb ook een brief gestuurd naar de gemeente. Als een beslissing van een gemeenteraad tot een wat moeilijke situatie met een van onze partnerlanden leidt, is het toch logisch dat je dat probeert op te lossen. En ik zeg het nog eens: met het volle respect voor de gemeentelijke autonomie.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Als burgemeester van een andere stad ga ik me uiteraard niet uitspreken over een specifiek dossier uit een andere gemeente in mijn provincie. Maar ik ken wel de problematiek van monumenten die verwijzen naar een pijnlijk verleden. In Oostende zijn er monumenten en gebouwen die een link hebben met het koloniaal verleden, en dat is momenteel heel sterk in de actualiteit. Dat heeft de afgelopen jaren ook voor spanningen gezorgd. Wij proberen op dat vlak heel doelbewust om het verleden niet weg te stoppen of te negeren. Wij hebben besloten om, met de nodige context en duiding, zaken toe te voegen aan monumenten of aan straatnamen waar mensen aanstoot aan kunnen nemen. Wij kiezen ervoor om het debat te openen en mensen daarover te informeren.

Het is uiteraard de lokale autonomie van de gemeente, het is de gemeenteraad die beslist of een monument ergens wordt geplaatst, en of het wordt weggehaald of blijft. Ik denk dat we dat moeten respecteren. Maar ik denk wel dat we, in onze relaties met landen en regio's in het buitenland, het moeten aankunnen om over dergelijke gevoelige dossiers spreken. Het geven van duiding en context waarom bepaalde zaken er zijn of getoond worden, en op welke wijze dat gebeurt en met welke informatie het gepaard gaat, vind ik heel belangrijk. Elk land, elke regio, elk volk heeft zijn eigen verleden en zijn eigen geschiedenis. Die geschiedenis moet in de juiste context geplaatst worden. Ik denk dat het niet nodig is om daarom alles te verwijderen. Heel wat duiding, openheid en wederzijds begrip is volgens mij heel belangrijk.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Ik sluit me aan bij wat de minister-president gezegd heeft. Dit gaat over een lokale bevoegdheid, waar de Vlaamse Regering of de

minister-president niet de mogelijkheid heeft om in te grijpen. Aansluitend bij wat collega Tommelein gezegd heeft, is het niet aan politici om bepaalde historische inschattingen te maken. Men kan inderdaad wel een bepaalde duiding geven. Er is een bepaalde werkwijze gevolgd, om academici en experts te betrekken, en men heeft zich op dat advies gebaseerd.

Ten slotte – dat is ook wel belangrijk – weet ik dat de vraag ook gesteld is in de commissie voor Onroerend Erfgoed aan de bevoegde minister Diependaele, en hij wees erop dat het niet gaat over een beschermd monument, maar wel over een gedenkteken.

Tot daar mijn tussenkomst, die geen vraag is.

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (Vooruit): Bedankt voor de toelichting, minister-president. Vlaanderen kent inderdaad heel wat beladen erfgoed. Of het nu gaat over kolonisatie, waar de collega het over had, of over de Tweede Wereldoorlog: de vraag is niet of het er is, maar hoe we er mee omgaan.

Voor Vooruit – want u hebt even naar de partij verwezen – is de juiste manier om daarmee om te gaan: de fouten uit het verleden erkennen, het verleden maximaal duiden, zoals de collega toelichtte, maar nooit of nooit hulde gaan brengen aan een organisatie of individuen die oorlogsmisdaden op hun geweten hebben, of misdaden tegen de menselijkheid.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.